

Rahandusministeerium
Suur-Ameerika 1, Tallinn 10122
info@fin.ee

Teie: 25.09.2026 nr 12.2-1/3896-1

Meie: 27.10.2026 nr 5-9/26/50-3

Arvamuse avaldamine Euroopa Liidu riigihangete määruse eelnõu kohta

Üldjoontes toetab Kaitseministeerium Euroopa Komisjoni riigihangete reformi eesmärki muuta riigihangete korraldamine lihtsamaks, paindlikumaks ja digitaalsemaks ning vähendada nii hankijate kui ka ettevõtjate halduskoormust. Positiivseks peame eelkõige menetlusreeglite lihtsustamist ja läbirääkimiste võimaluste laiendamist, strateegiliste eesmärkide, sealhulgas julgeoleku ja tarnekindluse selgemat arvestamist, hankelepingute muutmise reeglite paindlikumaks muutmist ning ELi-ülese digitaalse hankekeskkonna arendamist. Peame siiski oluliseks, et reformi tulemusena säiliks hankijatele piisav kaalutlusruum ning sellega ei kaasneks uusi kohustuslikke nõudeid ega täiendavaid põhjendamis-, aruandlus- või avaldamiskohustusi, mis suurendaksid halduskoormust ilma selge sisulise lisaväärtuseta.

Toome välja teemad, mis Kaitseministeeriumi hinnangul vajavad kõige enam tähelepanu.

1. Menetluste lihtsustamine ja läbirääkimiste võimaluse laiendamine

Peame positiivseks hankemenetluste lihtsustamist ja läbirääkimiste võimaluste laiendamist, eelkõige kavandatavat lahendust, mille kohaselt ei sõltu läbirääkimiste võimalus enam valitud menetlusliigist. See võimaldab hankijal kujundada menetluse vastavalt konkreetse hanke esemele ja vajadustele ning vajaduse korral täpsustada pakkujatega pakumuste sisu või lepingutingimusi. Muudatus aitab vähendada menetluslikku keerukust ja suurendada hankijate paindlikkust sobiva tulemuse saavutamisel.

2. Kvalifitseerimistingimuste proportsionaalsus ja käibenõue

Kaitseministeerium peab oluliseks, et kvalifitseerimistingimused oleksid seotud hankelepingu esemega ning proportsionaalsed lepingu keerukuse ja riskidega. Kavandatav piirang, mille kohaselt ei tohiks nõutav minimaalne aastakäive üldjuhul ületada 50% hankelepingu hinnangulisest aastasest maksumusest, võib aga teatud hangete puhul osutuda liiga piiravaks. Ettevõtja käive ja finantsseisund on olulised näitajad tema majandusliku ja finantsvõimekuse hindamisel, eriti mahukate, pikaajaliste või suure täitmiskõrgusega hankelepingute puhul.

Positiivne on, et eelnõu võimaldab põhjendatud juhtudel kehtestada kõrgema käibenõude ning hinnata ettevõtja majanduslikku ja finantsvõimekust ka muude asjakohaste näitajate alusel. Peame vajalikuks säilitada hankijale piisav kaalutlusruum kehtestada lepingu olemusest, maksumusest ja täitmise riskidest lähtuvaid proportsionaalseid majandusliku ja finantsseisundi nõudeid. Kõrgema käibenõude kehtestamise põhjendamine peaks olema proportsionaalne hankelepingu olemuse ja riskidega ega tohiks põhjendamatult piirata hankija võimalust hinnata ettevõtja tegelikku suutlikkust hankelepingut täita.

3. Väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate riigihangetes osalemise lihtsustamine

Kaitseministeerium toetab eesmärki parandada väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate võimalusi riigihangetes osaleda. Selle eesmärgi saavutamiseks ei tohiks aga kehtestada hankijatele täiendavaid kohustuslikke nõudeid küsimustes, mille lahendamine sõltub konkreetse hanke esemest, turuolukorrast ja lepingu täitmise tingimustest.

Hangete osadeks jagamise puhul tuleb arvestada, et osadeks mittejagamise põhjendamise kohustus on kehtivas regulatsioonis juba olemas. Seetõttu tuleks vältida täiendavaid põhjendamiskohustusi, mis ei anna olemasoleva regulatsiooniga võrreldes sisulist lisaväärtust. Samuti peaks hankijale jääma võimalus otsustada ettemaksete tegemise ja maksetingimuste üle, lähtudes konkreetse hankelepingu olemusest ja vajadustest. VKE-de osalemise soodustamiseks ei tuleks kehtestada täiendavaid kohustuslikke ettemakse- või maksetingimusi.

4. Kvaliteedikriteeriumide kohustuslik osakaal

Kaitseministeerium ei toeta kavandatavat lahendust, mille kohaselt peaks kvaliteedikriteeriumide osakaal olema üldjuhul vähemalt 30% ning tööjõumahukate lepingute puhul vähemalt 50%. Hankijad kasutavad kvalitatiivseid hindamiskriteeriume juba praegu hangetes, kus need on hanke eset ja soovitud tulemust arvestades vajalikud. Paljudel juhtudel on aga võimalik tagada nõutav kvaliteet tehnilise kirjelduse, vastavustingimuste ja hankelepingu täitmise tingimustega, mistõttu täiendavate kvaliteedikriteeriumide kasutamine pakkumuste hindamisel ei pruugi anda sisulist lisaväärtust.

Kuigi eelnõu võimaldab minimaalsest kvaliteedikriteeriumide osakaalust kõrvale kalduda, kui kvaliteet on tagatud muul viisil, kaasneb sellega täiendav põhjendamiskohustus. See suurendab hankijate halduskoormust ja võib tekitada täiendavaid vaidlustusi hankija põhjenduste piisavuse üle. Peame oluliseks, et pakkumuste hindamise kriteeriumide valik ja nende osakaalu määramine lähtuks konkreetse hanke esemest ning jääks hankija kaalutlusõiguse piiresse. Seetõttu teeme ettepaneku loobuda kvaliteedikriteeriumide kohustuslikust minimaalsest osakaalust ning säilitada võimalus hinnata pakkumusi üksnes maksumuse alusel, kui vajalik kvaliteet on tagatud muude hanketingimustega.

5. Strateegilised eesmärgid, sealhulgas julgeolek ja tarnekindlus

Positiivsena näeme, et eelnõus pööratakse senisest enam tähelepanu keskkonna-, sotsiaalsetele, innovatsiooni-, julgeoleku-, vastupidavuse ja tarnekindluse eesmärkidele. Kaitseministeeriumi jaoks on eriti oluline julgeoleku ja tarnekindluse selgem käsitlemine riigihangetes, arvestades vajadust tagada kriitiliste tarneahelate toimimine ning varustuskindlus ka kriisi- ja sõjaolukorras.

Eelnõu näeb teatud juhtudel ette strateegiliste nõuete kohustusliku rakendamise ning annab Euroopa Komisjonile õiguse kehtestada delegeeritud õigusaktidega konkreetsetele asjade, teenuste või ehitustööde kategooriatele kohustuslikke keskkonna-, julgeoleku-, vastupidavuse ja tarnekindluse nõudeid. Peame oluliseks, et selliste nõuete kehtestamisel säiliks piisav paindlikkus arvestada konkreetse hanke eset, turuolukorda ning liikmesriikide julgeoleku- ja varustuskindlusvajadusi. Elukõige peab hankijale jääma võimalus hinnata konkreetse hankega seotud julgeoleku- ja tarneahelariiske ning valida nende maandamiseks sobivad ja proportsionaalsed meetmed. Seetõttu tuleks vältida põhjendamatult jäiku kohustuslikke nõudeid, mis piiraksid hankija kaalutlusruumi ega võimaldaks arvestada hanke eripära ja sellega seotud riske.

Euroopa eelistamise põhimõtte rakendamisel peame oluliseks, et Euroopa tootmisvõime ja strateegilise sõltumatuse tugevdamine ei tohi põhjendamatult piirata juurdepääsu usaldusväärsete liitlasriikide ja samameelsete kaitsekoostöö partnerriikide tarnijatele ega kahjustaks kriitiliste kaupade ja teenuste varustuskindlust. Seetõttu peab säilima võimalus arvestada konkreetse hanke julgeoleku- ja tarnevajadustega.

6. Raamlepingute kestus ja raamlepingu alusel sõlmitud lepingute avaldamine

Peame põhjendatuks ühe ja mitme ettevõtjaga sõlmitavate raamlepingute maksimaalse kestuse

eristamist. Täpsustamist vajab aga olukord, kus hankija kavandab mitme ettevõtjaga raamlepingu sõlmimist, kuid hankemenetluse tulemusena osutub võimalikuks sõlmida raamleping üksnes ühe ettevõtjaga. Eelnõust peaks üheselt selguma, kas sellisel juhul kohaldub ühe ettevõtjaga raamlepingu kolmeaastane kestus või võib lähtuda algselt kavandatud mitme ettevõtjaga raamlepingu viieaastasest kestusest. Õigusselguse tagamine on oluline hangete kavandamiseks ja võimalike vaidluste vältimiseks.

Ühtlasi vajab täpsustamist nõue avaldada iga raamlepingu alusel sõlmitud lepingu kohta tulemuse kokkuvõtte. Kuna raamlepingute alusel sõlmitud hankelepingute andmeid esitatakse riigihangete registrisse juba kehtiva regulatsiooni alusel, tuleks vältida dubleerivaid aruandlus- ja avaldamiskohustusi. Peame oluliseks, et kavandatava kohustuse täitmiseks oleks võimalik kasutada olemasolevaid registriandmeid ning tagada vajaliku teabe automaatne avaldamine ilma hankijale täiendavat halduskoormust tekitamata.

7. Hankelepingute muutmine

Kavandatav muudatus, millega suurendatakse asjade ja teenuste hankelepingute väikesemahulise muudatuse piirmäära 10%-lt 15%-le, on Kaitseministeeriumi hinnangul mõistlik lähenemine. See annab hankijatele lepingu täitmisel suurema paindlikkuse ning võimaldab paremini arvestada lepingu täitmise käigus ilmnevate vajadustega.

Oluline on siiski, et väikesemahuliste muudatuste tegemisega ei kaasneks ebaproportsionaalset põhjendamis- ega dokumenteerimiskohustust. Kuna eelnõu seab ka selliste muudatuste lubatavusele täiendavaid tingimusi, tuleks tagada nende selgus ja ühetaoline tõlgendamine. Peame vajalikuks, et väikesemahuliste muudatuste tegemine oleks võimalikult lihtne ning nende dokumenteerimisnõuded proportsionaalsed muudatuse ulatuse ja mõjuga.

8. ELi-ülene digitaalne hankekeskkond

Riigihangete ulatuslikum digitaliseerimine ja liikmesriikide e-hankesüsteemide koostalitlusvõime parandamine on vajalikud sammud, mis aitavad lihtsustada ettevõtjate piiriülest hankemenetlustes osalemist ning vähendada andmete ja dokumentide korduvat esitamist ja töötlemist.

Täpsustamist vajab siiski andmete ühekordse esitamise põhimõtte praktiline rakendamine, arvestades, et kõrvaldamise aluste puudumist tuleb kontrollida konkreetse menetluse seisuga ning kvalifitseerimistingimused võivad hangete lõikes erineda. Peame oluliseks, et kavandatavad digitaalsed lahendused võimaldaksid olemasolevate andmete automatiseeritud kasutamist ja kontrollimist ning vähendaksid nii ettevõtjate kui ka hankijate halduskoormust. Digitaliseerimisega ei tohiks kaasneda uusi dubleerivaid andmesisestus-, aruandlus- ega kontrollikohustusi.

9. Kaitse- ja julgeolekuhangete erisuste säilitamine

Kaitseministeerium peab oluliseks, et riigihangete regulatsiooni reformimisel säiliks kaitse- ja julgeolekuhangete eriregulatsiooni selge kohaldamisala ning oleks tagatud õigusselgus kavandatava määruse ja direktiivi 2009/81/EÜ kohaldamisel. Uus regulatsioon ei tohi piirata liikmesriikide võimalusi arvestada kaitse- ja julgeolekuvaldkonna erivajadustega ega kahjustada riigi oluliste julgeolekuhuvide kaitseks ette nähtud erisuste ja erandite kohaldamist.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Martin Herem
minister